

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jan Balaš

**Sovětská podpora Severnímu Vietnamu během
indočínských válek**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Jan Balaš**

Vedoucí práce: **Mgr. Martin Čížek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

BALAŠ, Jan. *Sovětská podpora Severnímu Vietnamu během indočínských válek*. Praha, 2017. 32 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Čížek, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá sovětskou podporou Vietnamské demokratické republiky od jejího vzniku v roce 1945 až do konce druhého indočínského konfliktu. Na základě studia sekundárních pramenů se tato práce snaží chronologicky popsat její vývoj s vyzdvižením zásadních momentů, které měly na míru sovětské podpory vliv. Provedeným výzkumem tato práce došla k závěru, že intenzita sovětské podpory byla přímo závislá na momentálních potřebách sovětské zahraniční politiky v souvislosti se studenou válkou a vztahy se západními mocnostmi, respektive v rámci komunistického bloku a vzájemnými vztahy s Čínou. Ohledně vztahů se Západem se Sovětský svaz snažil především o jejich zlepšování a podporu vietnamským komunistům držel do té míry, kdy přímo nesabotovala tyto snahy. V souvislosti s Čínou si tato práce všimá opačného fenoménu. Mocenský zápas v rámci komunistického bloku a boj o vliv ve Vietnamu měl za následek naopak navyšování podpory ve snaze svého konkurenta překonat. Hlavním přínosem této práce je ucelená chronologická analýza sovětské podpory Severnímu Vietnamu od počátku navazování vztahů až do konce druhé indočínské války.

Abstract

This thesis deals with Soviet support of the Democratic Republic of Vietnam since its formation in 1945 until the end of the Second Indochina Conflict. Based on the study of secondary sources, this work tries to chronologically describe its development with highlighting the crucial moments that have influenced soviet support. Through this research, this work concluded that the intensity of soviet support was directly dependent on the current needs of Soviet foreign policy in relation to the Cold War and relations with the Western powers, respectively within the communist bloc and relations with China. As to relations with the West, the Soviet Union sought to improve those relations and the support to the Vietnamese communists held to the extent that it did not directly abolish these efforts. As regards relations with the West,

the Soviet Union sought to improve and support the Vietnamese Communists in particular, to the extent that it did not directly abolish these efforts. In the context of China, this work points to the opposite phenomenon. The power struggle within the Communist bloc and the struggle for influence in Vietnam has, on the contrary, provoked increased support in efforts to overcome its competitor. The main contribution of this work is a comprehensive chronological analysis of the Soviet support of North Vietnam from the beginning of establishing relations until the end of the Second Indochina War.

Klíčová slova

Vietnamská demokratická republika, Severní Vietnam, Sovětský svaz, sovětská podpora, indočínská válka, vietnamská válka, Čínská lidová republika

Keywords

Democratic Republic of Vietnam, North Vietnam, Soviet Union, Soviet aid, Indochina war, Vietnam war, People's Republic of China

Rozsah práce:

64 467 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 9. května 2017

Jan Balaš

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své práce Mgr. Martinu Čížkovi, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a pomoc při tvorbě této práce.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Jan Balaš

E-mail: honza-balas@seznam.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

ZS 2016/17

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2016/17

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Vedoucí práce (povinné):

Mgr. Martin Čížek, Ph.D.

Název práce:

Sovětská podpora Severnímu Vietnamu během indočínských válek

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek)

Snahy o sjednocení Vietnamu se táhly hluboko do historie, kdy území Vietnamu okupovali Číňané. Po vpádu Francouzů a vytvoření Francouzské Indočíny se od konce 19. století Vietnamci snažili násilně Francouze ze země vyhnat. Nejsilnější frakcí počátkem 20. století v boji proti Francouzům se postupně stávali vietnamští komunisté vedení Ho Či Minem. Se vznikem Čínské lidové republiky vzrostl zájem Sovětského svazu o tuto oblast. V padesátých letech již Sověti pomáhali Vietnamu, i když v tuto dobu jen diplomaticky, konkrétně uzavřením Ženevských dohod. V dalších letech se Sověti angažovali i ekonomicky, kdy pomáhali v Severním Vietnamu vybudovat průmysl a obnovit zemi po válce. S vyostřením situace v šedesátých a sedmdesátých letech se již plně angažovali ve válce a dodávali vietnamským komunistům vojenské materiály.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původně jsem měl v úmyslu analyzovat Viet Minh a Vietkong, jakožto příčiny neúspěchu Američanů a Francouzů v indočínských válkách. Postupně jsem ale zjistil, že by toto téma bylo problematické a navíc by se výhradně netýkalo regionu Severní Ameriky nebo Eurasie. Po konzultaci s vedoucím práce jsem tedy svůj záměr změnil a zaměřil jsem se na sovětskou podporu Severnímu Vietnamu. Od této chvíle k zásadní změně tématu nedošlo. Na druhou stranu, jak jsem postupně studoval tuto problematiku, musel jsem přehodnotit svůj názor, že padesátá léta nebyla z hlediska sovětské podpory Severnímu Vietnamu stěžejní. K podobnému zjištění došlo i ohledně Číny, která měla na tuto problematiku zásadní vliv, větší než jsem si zprvu myslel.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

- Historické souvislosti a období po druhé světové válce
- Ženevská konference a poválečná obnova
- Krach vietnamských voleb a eskalace napětí
- Počátek šedesátých let a cesta k otevřenému konfliktu
- Otevřený konflikt a cesta k jeho ukončení

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- DURMAN, Karel. Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991. Praha: Karolinum, 2004.
- GAIDUK, Ilja. Confronting Vietnam: Soviet toward the Indochina Conflict, 1954-1963. Stanford: Stanford University Press, 2003.
- CHENG, Guan Ang. The Vietnam War from the Other Side: The Vietnamese Communists' Perspective. Londýn: New York, 2002.
- LEFFLER, Melvyn. For the soul of mankind the United States, the Soviet Union, and the Cold War. New York: Hill and Wang, 2007.
- NGUYEN, Lien Hang. Hanoi's War, An International History of the War for Peace in Vietnam. Chapel Hill: University of North California Press, 2012.
- OLSEN, Mari. Soviet-Vietnam relations and the role of China, 1949-64: changing alliances. Londýn: Routledge, 2006.
- PORTER, Bruce. The USSR in third world conflicts, Soviet Arms and Diplomacy in Local Wars 1945-

1980. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

- RUANE, Kevin. War and revolution in Vietnam, 1930-1975. Londýn: UCL, 1998.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod	2
1. Historické souvislosti a období po druhé světové válce.....	5
1.1 Komunismus ve Vietnamu.....	5
1.2 Vznik Vietnamské demokratické republiky a navazování vztahů.....	6
1.3 Vznik Čínské lidové republiky a uznání Vietnamské demokratické republiky.....	7
1.4 Stalinův postoj počátkem 50. let.....	8
2. Ženevská konference a poválečná obnova	9
2.1 Ženevská konference.....	9
2.2 Důsledky Ženevské konference	10
2.3 Poválečná obnova	11
3. Krach vietnamských voleb a eskalace napětí	13
3.1 Žádost o vojenskou pomoc.....	13
3.2 Ziemův bojkot voleb	14
3.3 Nový kurz vietnamských komunistů.....	15
4. Počátek šedesátých let a cesta k otevřenému konfliktu	17
4.1 Třetí kongres strany Lao Dong a vznik Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu	17
4.2 Vliv zhoršení sovětsko-čínských vztahů na podporu proudící do Vietnamu.....	18
4.3 Propuknutí války.....	19
5. Sovětsko-čínský boj o vliv ve Vietnamu a cesta k ukončení druhé indočínské války	20
5.1 Navýšení podpory proudící do Vietnamu.....	20
5.2 Rozkol dvou přístupů.....	22
5.3 Cesta k ukončení konfliktu	24
Závěr.....	26
Summary	28
Použitá literatura.....	30

Úvod

Hlavním cílem této práce je analyzovat sovětskou podporu Vietnamské demokratické republiky, konkrétně do jaké míry měla vliv na ukončení indočínských konfliktů a konečné sjednocení Vietnamu. Přičemž pod pojmem podpora se nerozumí v rámci této práce pouze ekonomická a vojenská, nýbrž i diplomatická a morální. Hlavní hypotézou práce je, že sovětská angažovanost ve Vietnamu nevycházela z jednotného rozhodnutí sovětského politbyra, naopak vyplývala z jednotlivých událostí mezi léty 1945 až 1975. Přestože oba konflikty probíhaly na pozadí studené války, a tedy souboji kapitalismu a komunismu, určujícím faktorem ovlivňujícím intenzitu podpory Sovětského svazu do Vietnamské demokratické republiky byla do velké míry komunistická Čínská lidová republika. Dalším cílem je analyzovat stěžejní události a faktory, které měly vliv na míru sovětské angažovanosti ve Vietnamu, a to jak v rámci Vietnamské demokratické republiky, tak i mezinárodně, zejména ve spojitosti se západními mocnostmi a Čínou. Jako odborný žánr této bakalářské práce jsem si vybral historickou analýzu s použitím přímé chronologické metody. Metodologii jsem vybíral vzhledem k rozsáhlosti mého tématu a komplikovanosti mnou zkoumané problematiky. Přímou chronologickou metodu jsem vybral zejména za účelem čtivosti a ucelenosti mé práce.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola se zabývá především historickým úvodem k tématu, který mapuje počátky komunismu ve Vietnamu a také první kontakty mezi Vietnamskou demokratickou republikou a Sovětským svazem. První kapitola stručně pokrývá období od 30. let až do smrti Stalina. Toto období je klíčem k pochopení následných událostí, zejména postoje Sovětského svazu k ukončení první indočínské války a budoucí navázání ekonomické spolupráce. Důraz je zde kladen především na samotné počátky budování vztahů po vzniku Vietnamské demokratické republiky od roku 1945.

Druhá kapitola se soustředí na Ženevskou konferenci. Nejprve se krátce zabývá výchozími pozicemi a postoji jednotlivých aktérů konference, zejména pak Sovětského svazu, Francie a vietnamských komunistů. Dále zkoumá důsledky míru ujednaného v Ženevě a postoje VDR a SSSR vůči nim. Poslední částí druhé kapitoly je podkapitola Poválečná obnova, která již cílí na jednotlivé kroky podniknuté Sovětským svazem na poválečnou obnovu země.

Ve třetí kapitole je obsažen vývoj v druhé polovině 50. let. Tato kapitola přednostně pojednává o snaze uspořádat svobodné volby ve Vietnamu, přičemž se soustředí na příčiny neúspěchu těchto snah. Kromě voleb třetí kapitola mapuje rostoucí napětí ve Vietnamu i v rámci vietnamských komunistů a postupnou změnu jejich názoru na mírové řešení otázky

sjednocení země. Určitý prostor v této kapitole má i Ngô Đình Diệm, který byl jednou z hlavních proměnných v souvislosti s neúspěchem uspořádání celovietnamských voleb.

Čtvrtá kapitola se zabývá obdobím první poloviny šedesátých let. Nejprve popisuje postupně se zvyšující radikalizaci vietnamských komunistů, která vyústí vznikem Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu. Větší část čtvrté kapitoly se ale zabývá zhoršením mezinárodní situace, a to jak eskalací vztahů mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými v rámci mocenského souboje studené války, tak v rámci komunistických mocností mezi Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou. V souvislosti se soupeřením mezi Čínou a SSSR se čtvrtá kapitola soustředí především na dopady této roztržky na podporu proudící do VDR. V poslední části kapitoly je stručně shrnut vývoj, který vedl k Tonkinskému incidentu a propuknutí ozbrojených střetů.

Poslední pátá kapitola se zaměřuje především na mocenský boj mezi Čínou a SSSR o vliv ve Vietnamu, který měl velký dopad na vnitřní vývoj Vietnamu a do velké míry ovlivňoval sovětské snahy o uspořádání mírové konference, která by ukončila druhou indočínskou válku. Tato kapitola se až na výjimky nezaobírá samotnými bojovými operacemi, ani americkým faktorem, které byly jistě jedny z hlavních proměnných, jež ovlivnily vývoj konfliktu. Naopak tato kapitola mapuje postupnou cestu Sovětského svazu k získání vlivu u vietnamských komunistů a jejich následnou společnou snahu o mírové ukončení konfliktu.

Téma sovětské podpory Severnímu Vietnamu během obou indočínských válek je v české literatuře zpracováno pouze okrajově. Co se týče anglicky píšících autorů, tak ti se soustředí většinou na známější druhý indočínský konflikt a autorů, kteří by se zabývali sovětskou podporou vietnamským komunistům již od samého počátku, není mnoho. Použitou literaturu jsem tedy volil na základě její dostupnosti a kvality. Naprostá většina zdrojů, se kterými jsem pracoval, jsou tedy v angličtině. Při analýze zdrojů bych rád vyzdvihl především publikace od Iliji Gaiduka, který patří mezi uznávané odborníky na sovětskou zahraniční politiku. Při tvorbě této práce jsem pracoval s publikacemi: *Confronting Vietnam: Soviet policy toward the Indochina Conflict, 1954–1963*, *Divided Together : The United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945–1965* a *The Soviet Union and the Vietnam War*. Jeho díla jsem volil zejména z toho důvodu, že ve všech těchto publikacích pracuje s materiály ze sovětských archivů a jsou velmi čtivé. Na druhou stranu, zejména v prvně zmíněné publikaci, se jednalo mnohdy spíše o historii diplomacie a chyběly zde konkrétní čísla, týkající se sovětské podpory, ze kterých bych mohl čerpat.

Za tímto účelem jsem využil množství odborných článků, kde autoři dopodrobna uváděli konkrétní údaje týkající se sovětských dodávek vietnamským komunistům, včetně zmínění dopadů na vzájemné vztahy. Ze všech odborných článků bych rád vyzdvihl především *Soviet*

and Chinese Economic Aid to North Vietnam a *Soviet and Chinese Economic Competition within the Communist World* od Jana S. Prybyly, které postihovaly většinu mnou zkoumaného období. Díky tomu, že působil jako profesor ekonomie, tak je v jeho člancích znát hlubší ekonomická analýza tématu. Velkým přínosem bylo také to, že zkoumal společně čínskou i sovětskou podporu dohromady, čímž mi poskytl ucelenější pohled.

Co se týče vzájemných vztahů Sovětského svazu a Čínské lidové republiky, které v mé práci zaujímají značný prostor, jsem kromě odborných článků využil titulů *The Sino-Soviet Split, Cold War in the Communist World* a *Two Suns in the Heavens. The Sino-Soviet Struggle for Supremacy, 1962–1967* od Lorenza Lüthiho, respektive Sergeje Radčenka. U těchto autorů jsem kvitoval zejména to, že kromě analýzy sovětsko-čínských vztahů zmiňovali také i dopady vzájemné roztržky na vývoj ve Vietnamu.

Vzhledem k neznalosti jazyka jsem za účelem přidání vietnamského pohledu na danou problematiku čerpal od anglicky píšících vietnamských autorů, zabývajících se mnou sledovanou problematikou. První titul, který bych chtěl zmínit je *Hanoi's War, An International History of the War for Peace in Vietnam* od Lien Hang Nguyen. V tomto díle se autorka snažila přiblížit rozhodování v rámci vietnamské komunistické strany právě z vietnamského pohledu. Svůj výzkum založila na studiu vietnamských archivů, čímž tuto práci posunula na úroveň velmi kvalitních titulů, což dokazuje i fakt, že mnoho dalších autorů zabývajících podobnou problematikou na toto dílo odkazuje. Druhým autorem, kterého bych rád vyzdvihl, je Cheng Guan Ang a jeho dílo *The Vietnam War from the Other Side: The Vietnamese Communists Perspective*, v tomto díle autor čerpá nejen z vietnamských, ale i z čínských a sovětských archivů. Tím pádem toto dílo sice působí méně uceleně, ale pro mé potřeby představovalo ideální souhrn, včetně podrobných postojů vůči Sovětskému svazu.

Mezi důležité tituly této práce bych zařadil také *Vietnam, a history* od Stanleyho Karnowa a *War and revolution in Vietnam, 1930–75* od Kevina Ruaneho, které se zabývají obecně historií Vietnamu. První jmenovaná kniha je rozsáhlým výčtem všech důležitých událostí, které se ve Vietnamu odehrály, kdežto druhá se zabývá blíže mnou zkoumanému období a informace v ní jsou více čtivé a ucelené.

Co se týče sovětské zahraniční politiky, tak kromě odborných článků jsem čerpal převážně z následujících titulů: *For the soul of mankind: the United States, the Soviet Union, and the Cold War* od Melvyna P. Lefflera, *The USSR in third world conflicts, Soviet Arms and Diplomacy in Local Wars 1945–1980* od Bruce D. Portera a *The Cold War in Asia* od Jamese G. Hershberga. Všechny tyto publikace byly pro mou práci velmi přínosné. Užití těchto zdrojů jsem volil dle potřeby, protože ve všech dílech se autoři dívají na problematiku studené války z trochu odlišeného úhlu pohledu. Zejména práce Melvyna P. Lefflera byla zajímavá tím, že

jednotlivé události podávala jak z pohledu Sovětského svazu, tak Spojených států amerických, čehož jsem v určitých částech své práce využil.

1. Historické souvislosti a období po druhé světové válce

1.1 *Komunismus ve Vietnamu*

Komunismus se dostal do Vietnamu zejména díky osobě největšího vietnamského revolucionáře Nguyễna Sinh Cunga, známého jako Ho Či Min¹. Narodil se v roce 1890 a ve svých 21 letech opustil Vietnam, aby podnikl cestu do Evropy. Po svém příjezdu do Francie v roce 1917 se začal rychle politicky činit. Přidal se k francouzským socialistům a souběžně se stal i vůdcem vietnamské nacionalistické komunity v Paříži. Po rozpadu strany v roce 1920 se přidal k francouzským komunistům, kde ihned začal vehementně agitovat za vietnamské zájmy. Po několika neúspěších se rozhodl v roce 1924 vycestovat do Sovětského svazu.²

Po krátké době Ho prokázal své schopnosti a získal si důvěru sovětských pohlavárů. V roce 1930 byl pověřen vytvořením komunistické strany ve Vietnamu, což také provedl. Nicméně po pár měsících byl nucen svou stranu přebudovat s ohledem na kritiku Josifa Stalina, který viděl v nově vzniklé komunistické straně pouze nástroj Ho Či Mina k dosažení vlastních cílů, nikoli sovětských, potažmo společných zájmů. Z tohoto důvodu stranu přejmenoval na Indočínskou komunistickou stranu. Zásadně změnil také program strany, která již neměla formálně jako hlavní úkol svržení francouzské nadvlády, nýbrž socialistickou revoluci a posílení dělnické třídy v celé Indočíně.³ Tímto krokem chtěl Ho Stalinovi dokázat, že je přesvědčený komunista, nikoli pouze nacionalista prosazující vlastní zájmy.

Francouzi si byli vědomi rizika a rozhodli se rychle proti Ho Či Minovi zakročit, v roce 1931 podnikli rozsáhlou razii proti vietnamským komunistům, kdy na dva tisíce lidí bylo zabito a přes padesát tisíc uvězněno.⁴ Nicméně pro Stalina byla oblast Indočíny stále na okraji zájmů, tudíž ani neuvažoval o nějaké konkrétní pomoci. Navíc v třicátých letech Sovětský svaz přijmul politiku kolektivní bezpečnosti jako svou zahraničně politickou linii, tudíž jakákoli formální pomoc vietnamským komunistům by očividně poškodila sovětsko-francouzské vztahy.⁵ Navíc Stalin choval k Ho Či Minovi a vesměs ke všem asijským komunistům nedůvěru. Mohl čerpat z vlastních zkušeností z dvacátých let, kdy otevřeně

¹ Ve vietnamském originále Hồ Chí Minh, v českém překladu: „osvícený“.

² Kevin Ruane, *War and revolution in Vietnam, 1930-75* (Londýn: UCL, 1998), 8–11.

³ Stanley Karnow, *Vietnam, a history* (New York: New York Penguin Books, 1997), 98–110.

⁴ *Ibid.* 116–117.

⁵ Ilya V. Gaiduk, *Confronting Vietnam: Soviet policy toward the Indochina Conflict, 1954–1963* (Stanford: Stanford University Press, 2003), 4–6.

podporoval čínské komunisty v boji s Kuomitangem. Čínští představitelé sice poslušně následovali politickou linii Moskvy, nicméně nedokázali i přes sovětskou pomoc revoluci zrealizovat a osobně Stalin si stěžoval zejména na neschopnost čínských komunistů vést konstruktivní dialogy s Kuomitangem a jejich diplomatickou nevyspělost.⁶ Nebylo tedy překvapením, že v průběhu třicátých let nevěnoval otázkám jihovýchodní Asie mnoho pozornosti. Je pochopitelné, že tento trend se nezměnil ani po příchodu druhé světové války.⁷

Porážky Francie nacistickým Německem v roce 1940 se rozhodlo využít japonské vedení a ihned začalo tlačit na vichistickou vládu, nakonec v červenci 1941 podepsal François Darlan dohodu o společné obraně Indočíny, čímž fakticky celá Indočína připadla Japoncům.⁸ V reakci na japonský vpád do Vietnamu založil v roce 1941 Ho Či Min spojením drobných odbojových organizací hnutí Viet Minh⁹ (celým názvem Việt Nam Độc Lập Đồng Minh Hội¹⁰). Z důvodu nezájmu Sovětského svazu o oblast Indočíny bylo hnutí vedené Ho Či Minem v počátku konfliktu odkázáno k samostatnému boji.¹¹

1.2 Vznik Vietnamské demokratické republiky a navazování vztahů

S koncem druhé světové války, kdy byla porážka Japonců nevyhnutelná, hodlal Ho Či Min využít mocenského vakua ve svůj prospěch a zamezit Francouzům ve znovuzískání Indočíny pod svou kontrolu. V den podpisu japonské kapitulace 2. září 1945 vyhlásil souběžně Ho Či Min v Hanoji na náměstí Ba Đình Srpnovou revoluci a nezávislost severní části Vietnamu a dal tím vzniknout Vietnamské demokratické republice (VDR).¹² Ho se prohlásil za prezidenta a ihned začal usilovat o uznání nezávislosti ze strany velmocí. Ze strany SSSR bylo uznání VDR vzhledem k předešlé liknavosti sovětského vedení málo pravděpodobné. Místo toho se Ho snažil orientovat na Spojené státy americké, kterým byl během bojů s Japonci dobrým spojencem. Reagoval také na prohlášení Harryho Trumana z Postupimské konference, kde se nechal slyšet, že Spojené státy americké se nebudou snažit o francouzské znovuzískání Indočíny.¹³ Nicméně byl opakovaně ignorován a mezitím se na jihu Vietnamu vyloďovaly spojenecké jednotky, které brzy obsadily Saigon a začaly propouštět francouzské vojáky, kteří zde byli vězněni. Na severu naopak postupovala čínská armáda pod velením generála

⁶ Bruce D. Porter, *The USSR in third world conflicts, Soviet Arms and Diplomacy in Local Wars 1945–1980*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), 8–12.

⁷ Richard G. Lathrop, „Soviet Foreign Policy“, *Teaching Political Science* 9, č. 1 (1981): 44–45.

⁸ Arthur J. Dommen, *The Indochinese experience of the French and the Americans: nationalism and communism in Cambodia, Laos, and Vietnam* (Bloomington: Indiana University Press, 2001), 61–65.

⁹ Ve vietnamském originále Việt Minh.

¹⁰ V českém překladu: Liga za nezávislost a osvobození Vietnamu.

¹¹ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 7–10.

¹² Karnow, „Vietnam, a history“, 480–482.

¹³ Ilya V. Gaiduk, *Divided together: the United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945–1965* (Washington, D.C.: Stanford University Press, 2012), 40–45.

Čankajška, která postupně ovládla většinu území na severu Vietnamu.¹⁴ Na rozdíl od spojeneckých jednotek v čele s Velkou Británií, které měly navrátit Indočínu, včetně Vietnamu do rukou Francouzů, Číňané sledovali pouze vlastní zájmy.

Ze strany Sovětského svazu se postoj vůči vietnamské otázce nikterak nezměnil. Po vyhlášení Srpnové revoluce Stalin odmítl oficiálně uznat Vietnamskou demokratickou republiku, i když projevil jisté sympatie v otázce udržení tohoto režimu. Po druhé světové válce byl Stalin zaměstnán zejména vývojem na evropském kontinentě, kde chtěl udržet dobré vztahy se Západem, tudíž proti jejich společné snaze pomoci Francouzům znovu získat Indočínu nijak nezasáhl.¹⁵ Jeho náhled na situaci ještě zesílila politická situace ve Francii, kde francouzští komunisté drželi ministerské posty a obecně jejich role ve vládě sílila. Tím pádem nechtěl obětovat příznivě se vyvíjející dění na Západě na úkor otázky VDR.¹⁶

Jak bylo již dříve zmíněno, Stalin nechoval k Ho Či Minovi a k asijským komunistům obecně velkou důvěru. Na druhou stranu italské a zejména francouzské komunisty považoval za disciplinované, cílevědomé a schopné poslušně následovat politickou linii Moskvy.¹⁷ Ho Či Minovi před Stalinem nevytěžilo jeho obraz ani to, že během druhé světové války byl úzce spojen s Američany v boji proti Japoncům. Ještě více mu pak ublížila jeho snaha o uznání VDR ze strany Spojených států amerických nedlouho poté.¹⁸

1.3 Vznik Čínské lidové republiky a uznání Vietnamské demokratické republiky

Změnu postoje Moskvy k VDR nepřinesly ani události z roku 1947, kdy postupně selhávaly snahy Sovětů o komunistické převraty na Západě a docházelo k čím dál většímu vyostřování vztahů mezi Západem a Sovětským svazem. I přes to, že na prvním sjezdu Kominformy v roce 1947 hlavní sovětský ideolog Andrej Ždanov otevřeně vyjádřil podporu vietnamským komunistům v jejich snaze o nezávislost, zůstala tato podpora pouze na úrovni propagandy a k žádným konkrétním krokům nedošlo. K razantní změně došlo až s vítězstvím Komunistické strany Číny v čele s Mao Ce-tungem z října 1949.¹⁹

Zprvu se nezdálo, že by se Stalinův názor na východoasijské komunisty měl změnit. Maa považoval, stejně jako Ho Či Mina, za nevyzpytatelného a zpátečnického nacionalistu a zprvu se stavěl k otázce uznání Čínské lidové republiky negativně. Nicméně zejména vojenská síla nově vzniklého režimu donutila Stalina přehodnotit svůj názor. Během čínsko-sovětského jednání v Moskvě v prosinci 1949 došlo k usmíření, kdy dokonce Stalin Maa označil jako

¹⁴ Ruane, „War and revolution in Vietnam“, 28–30.

¹⁵ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 12–20.

¹⁶ Melvyn P. Leffler, *For the soul of mankind: the United States, the Soviet Union, and the Cold War* (New York: Hill and Wang, 2007), 53.

¹⁷ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 16.

¹⁸ Porter, „The USSR in Third World conflicts“, 28–36.

¹⁹ Malcolm Mackintosh, „Soviet Foreign Policy“, *The World Today* 17, č. 24 (1968): 145–150.

pravého marxistického vůdce.²⁰ Mao při tomto jednání vyzdvihl nutnost vzájemné spolupráce v jihovýchodní Asii a doporučil Stalinovi pozvat na jednání Ho Či Mina. Vzhledem k neblaze se vyvíjející situaci v Evropě se rozhodl následovat Čínu a 30. ledna 1950 oficiálně uznal Vietnamskou demokratickou republiku a současně pozval Ho Či Mina na vzájemné jednání.²¹

Tento krok ale nelze vnímat jako výraznou změnu postoje sovětského vedení vůči VDR, nýbrž jako snahu prostřednictvím Severního Vietnamu dosáhnout užších vztahů s Čínou. Tento postoj byl patrný již při jednání Ho Či Mina se Stalinem, kdy Stalin sice oficiálně neodmítl případné angažmá ve vietnamské otázce, ale na druhou stranu dával najevo svou nadřazenost a neochotu k prohloubení vzájemných vztahů.²²

1.4 Stalinův postoj počátkem 50. let

Francouzská vojska, která měla již plně pod kontrolou jižní část Vietnamu, známou jako Kočínčina, která byla v té době nejvyspělejší část území Vietnamu s největším ekonomickým potenciálem, postupně obsazovala důležité pozice i na severu země.²³ Ho Či Min ve spolupráci s čínskými poradci se rozhodl o provedení pohraniční vojenské kampaně, která měla za úkol získat pohraničních území s Čínou. Tento krok byl důležitý k otevření cest a bezproblémové materiální pomoci z Číny. Tato akce skončila drtivým vítězstvím jednotek Viet Minhu, kdy se podařilo zajmout na pět tisíc francouzských vojáků. Tento úspěch byl velmi důležitý také proto, že nyní mohla proudit i případná sovětská materiální podpora přes čínské území přímo do rukou Viet Minhu.²⁴

Toto vítězství spolu s propuknuvší válkou v Koreji mělo vliv na Stalinův postoj vůči zemím třetího světa. Konflikt se Západem v Koreji poukázal na důležitost situace v Indočíně a možnost zdiskreditovat Západ a zejména Spojené státy asymetrickými konflikty. Na počátku padesátých let se postupně začal jevit plán na komunistické převraty v Evropě nereálný, o to větší začal být zájem o lokální odbojové skupiny bojující proti kolonialismu všude po světě. S tím, jak se Spojené státy americké začaly postupně více a více angažovat v indočínské válce stoupal i odpor lidí vůči jejich politice.

Stalin chtěl označit Spojené státy za utlačovatele podporujícího Francouze v jejich koloniálních ambicích a tím je zdiskreditovat v očích lidí třetího světa.²⁵ Stále však byl ohledně situace v Indočíně velmi opatrný a zůstával spíše u morální než materiální podpory. Vzhledem k hrozbě globálního konfliktu ve své korespondenci s Ho Či Minem zdůrazňoval

²⁰ Ibid., 149–151.

²¹ Quiang Zhai, *China and the Vietnam Wars, 1950–1975* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2000), 50–60.

²² Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 20.

²³ Ruane, „War and revolution in Vietnam“, 70–78.

²⁴ Mari Olsen, *Soviet-Vietnam relations and the role of China, 1949–64: changing alliances* (Londýn: Routledge, 2006), 9–14.

²⁵ Karel Durman, *Popely ještě žhavé: velká politika 1938–1991* (Praha: Karolinum, 2004), 317–322.

nutnost vyhnout se vojenskému angažování USA. Spíše se snažil motivovat Čínu k větší materiální a ekonomické pomoci, ale sám s otevřenou podporou VDR váhal.²⁶

První dekádu po druhé světové válce lze shrnout z hlediska sovětské zahraniční politiky vůči Vietnamu a jihovýchodní Asii takto: Navenek sice byla sovětská zahraniční politika odhodlána pomoci národním hnutím v Indočíně a viděla v této snaze šanci, jak se rehabilitovat po nevalně se vyvíjející situaci v Evropě a neúspěšném angažmá v korejské válce. Nicméně neudělala z hlediska materiální pomoci pro Severní Vietnam nic významného. Její maximum bylo posílání dodávek zbraní do Číny, která měla samotná rozhodnout, kolik z celkového objemu půjde na pomoc do VDR.²⁷ I přes to, že situace v Indočíně se vyvíjela oproti ostatním asijským zemím více než slibně, nehdala Moskva obětovat své vztahy se Západem výměnou za úspěch v Indočíně. To se nezměnilo ani po smrti Stalina v březnu 1953. Vedení Sovětského svazu se hodlalo soustředit na zlepšení pošramocených vztahů se Západem a vytvoření mírové spolupráce. Tudiž bylo připraveno vyřešit vietnamskou otázku kompromisem a snažilo se zahájit mírová jednání.²⁸

2. Ženevská konference a poválečná obnova

2.1 Ženevská konference

Nové cíle, které si vytyčila zahraniční politika Sovětského svazu po smrti Stalina, byly především potlačení nepokojů ve Východním Německu a zlepšení vztahů s Francií. Od zlepšení vztahů s Francií si slibovali zablokování snah o vytvoření Evropského obranného společenství (EOS), které počítalo se znovuvyzbrojením Západního Německa. Toto společenství bylo problematické jak pro Sověty, tak pro Francouze, čehož hodlali využít a byli ochotni k ústupkům ohledně situace v Indočíně na úkor ústupků ohledně EOS. Sovětský vliv sice nebyl tak silný, nicméně Moskva byla jedna z mála zemí, která mohla indočínské komunisty přesvědčit k dialogu.²⁹

Francie se v této době musela stále více zabývat situací v severní Africe, tudíž se zejména ve Vietnamu potýkala s nedostatkem vojáků a postupně přecházela do defenzivy. Ze strany veřejnosti byl stále větší tlak na ukončení tohoto konfliktu, ve válce v Indočíně do této doby zahynulo již přes 150 000 francouzských vojáků a jejich počty se nadále zvyšovaly. S každou prohranou bitvou a ztrátou dalšího území sílil tlak veřejnosti a opozice na vládu. Nehledě na to, že pro francouzskou pokladnu byla tato válka velmi vyčerpávající. Když pak Američané

²⁶ Jan S. Prybyla, „Soviet and Chinese Economic Aid to North Vietnam“, *The China Quarterly*, č. 27 (1966): 84–89.

²⁷ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 28–36.

²⁸ Gaiduk, „Divided together“, 64–79.

²⁹ Durman, „Popely ještě žhavé: velká politika“, 326–334.

odmítli francouzskou žádost o přímou intervenci do Indočíny, byli nuceni zasednout ke stolu a vyjednávat.³⁰

Sovětský svaz si byl vědom situace, ve které se Francie nachází. Nicméně nehodlal tuto příznivou situaci využít jako nástroj ke stažení francouzských vojsk z Indočíny, jak si přál Ho Či Min. Návrh na úplné stažení Francouzů z Indočíny byl velmi problematický pro Západ, zejména pak pro USA.³¹ Ve Spojených státech amerických notně ovlivňovala linii zahraniční politiky takzvaná teorie dominového efektu, která tvrdila, že pokud padne Vietnam, potažmo celá Indočína do rukou komunistů, nebude dlouho trvat, než se komunismus rozšíří po celé jihovýchodní Asii a nakonec i Austrálie by mohla padnout do rukou komunistů.³² Z tohoto důvodu nebylo proveditelné, že by se dospělo k úplnému stažení francouzských vojsk z Indočíny.

V dubnu 1954 se sešli zástupci Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Sovětského svazu a Čínské lidové republiky v Ženevě. Kromě těchto velmocí se jednání účastnili i zástupci zemí, které se angažovaly ve válkách v Koreji a Indočíně, tedy co se týče Indočíny i zástupci Laosu, Kambodži a Vietnamu. Na této konferenci, kde se měla řešit kromě situace v Indočíně také otázka poválečné Koreji, byl hlavním tlumočnickem sovětských zájmů ministr zahraničních věcí Vjačeslav Molotov. Jak Molotov, tak jeho francouzský protějšek Georges Bidault čekali na výsledek bitvy o Dien Bien Phu. Pro obě strany by případné vítězství znamenalo výraznou výhodu v dalších jednáních.

2.2 Důsledky Ženevské konference

K rozhodujícímu vítězství Viet Minhu pod velením generála Võ Nguyên Giáp došlo 8. května 1954.³³ Ve stejný den začalo i samotné vyjednávání ohledně situace v Indočíně. Po sériích vzájemných jednání bylo nakonec rozhodnuto, že se území Vietnamu rozdělí podél 17. rovnoběžky a francouzské jednotky se stáhnou z celé Indočíny, přičemž z Laosu a Kambodži se staly neutrální státy. Vietnam byl rozdělen na dvě části. Na severu měla zůstat Vietnamská demokratická republika, vládnoucí v duchu komunismu, na jihu naopak vznikla demokratická Vietnamská republika (VR), v čele s Bao Daiem³⁴. Členové hnutí Viet Minh přešli do vietnamské komunistické strany Đảng lao động Việt Nam³⁵ (dále už jen Lao Dong) v čele

³⁰ Dommen, „The Indochinese experience of the French and the Americans“, 180–195.

³¹ Paul Kelemen, „Soviet Strategy in Southeast Asia: The Vietnam Factor“, *Asian Survey* 24, č. 3 (1984), 335–340.

³² Gaiduk, „Divided Together“, 81.

³³ Karnow, Vietnam, a history, 490.

³⁴ Ve vietnamském originále Bảo Đại, vlastním jménem Nguyễn Phúc Vĩnh Thụy.

³⁵ V českém překladu Vietnamská strana pracujících.

s Ho Či Minem. Po dvou letech měly následovat svobodné volby, které by rozhodly, zda bude Vietnam sjednocen v duchu komunismu, nebo kapitalismu.³⁶

Výsledek konference nakonec nebyl příznivý pro VDR ani pro Spojené státy americké. VDR měla po vítězné bitvě o Dien Bien Phu vojenskou převahu a Vietnamská lidová armáda (VLA) by byla podle všeho schopna bez zásahu ostatních zemí během několik měsíců zcela obsadit území Vietnamu. Z tohoto důvodu to Ho Či Min bral jako malou porážku.³⁷ Spojené státy se naopak obávaly, že ve volbách jasně zvítězí komunisté, jakožto režim, který v očích Vietnamců vedl úspěšnou válku proti kolonialistům. Z důvodu této obavy pomohlo USA vytvořit na jihu Vietnamu nekomunistický režim, v čele s císařem Bao Daiem. Současně začaly do VR ze strany Spojených států proudit finanční prostředky na poválečnou obnovu země.³⁸

Moskva byla s výsledky Ženevské konference spokojena. Nejenže se jí povedlo ukončit konflikt v Indočíně, ale také zažehnat hrozbu globálního konfliktu, což z jejího pohledu vytvořilo nové možnosti ve sféře mezinárodních vztahů.³⁹ Oficiální prohlášení Kremlu ohledně výsledků z Ženevské konference bylo takové:

„Sovětské vedení věří, že dohoda o příměří a budoucímu budování míru v Indočíně povede k uvolnění mezinárodních vztahů a dopomůže vystavit vhodné podmínky k vyřešení dalších důležitých mezinárodních otázek. Především závody ve zbrojení, nukleární hrozby a dopomůže zajistit vyřešení německé otázky na základě mírových principů“⁴⁰

Důležitějším výsledkem Ženevské konference nicméně bylo, že jak Spojené státy, tak nově vzniklá VR odmítly dohodnuté podmínky podepsat i jinak verbálně podpořit. V té době to nebylo vnímáno jako zásadní problém, protože vliv USA ve Vietnamu nebyl tak silný, tudíž to neměla být zásadní překážka k uskutečnění voleb. Avšak vzhledem k budoucímu vývoji to sehrálo důležitou roli.⁴¹

2.3 Poválečná obnova

Krátce po konferenci byl vyslán ministr zahraničí VDR Phạm Văn Đồng do Moskvy, aby zde projednal další kroky a také aby agitoval za jmenování stálého sovětského zástupce v Hanoji, který by fungoval jako spojka a urychlil tak vzájemnou komunikaci. VDR již svého

³⁶ Ibid., 498–501.

³⁷ Nguyen Lien Hang T., *Hanoi's War, An International History of the War for Peace in Vietnam*, (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2012), 60.

³⁸ Leffler, „For the soul of mankind“, 214–219.

³⁹ Ibid., 218–230.

⁴⁰ „The Geneva Conference, May-July, 1954“, The Pentagon Papers, <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent7.htm> (staženo 27. 4. 2017).

⁴¹ Gaiduk, „Divided together“, 75–81.

zástupce v Moskvě měla, byl jím Nguyễn Lương Bằng, který zde tlumočil její zájmy.⁴² Kreml oficiálně zřídil stálého zástupce v srpnu 1954, tedy necelých pět let od oficiálního uznání VDR a stal se jím Aleksandr Lavriščev. Jeho jmenování bylo bráno ze strany VDR jako vítaný krok vpřed v budování vzájemných vztahů, nicméně panovaly pochyby nad jeho schopnostmi. Od roku 1939 působil jako diplomat, do této doby zastával několik důležitých postů a působil jako velvyslanec v Bulharsku a Turecku. Nicméně nemohl být považován za experta na Asii a už vůbec ne jako expert na Vietnam.⁴³

Při své návštěvě Moskvy Phạm Văn Đông mimo jiné zmínil svou žádost o zapůjčení lodí pro přepravu zbylých jednotek Viet Minhu z jihu na sever. Nicméně sovětské vedení na naléhání ředitele oddělení pro otázky jihovýchodní Asie Vjačeslava Molotova odmítlo s odůvodněním, že by se jednalo o porušení mírových klauzulí Ženevské konference. Obecně byla Moskva velmi opatrná, co se týče dodávek do VDR. Hlavním cílem Sovětů bylo dovést Severní Vietnam k vítězným volbám, pokud možno bez narušení smluv podepsaných v Ženevě a zbytečné eskalace situace. Avšak právě finanční podpora byla pro VDR stěžejní. Rozdělení Vietnamu ještě zhoršilo už tak špatné podmínky v zemi zpustošenou osm let trvajícím válkou.⁴⁴

Obě části Vietnamu se historicky vždy navzájem ekonomicky doplňovaly. Sever byl bohatý na nerostné suroviny jako černé i hnědé uhlí, železné rudy, wolfram, cín, uran a chrom, kdežto jih byl známý produkcí přírodních produktů jako rýže, kaučuk, koření a látky. Tím pádem toto rozdělení způsobilo to, že jak severní tak jižní část Vietnamu byla závislá na pomoci zvenčí. Ve VDR již fungoval na vietnamské poměry vyvinutý průmysl, včetně textilních a cementových továren, uhelných dolů, elektráren, dílen na lokomotivy a automobily, přehrad, zavlažovacích systémů apod. Nicméně největším problémem, se kterým se potýkali, byl zoufalý nedostatek odborné a kvalifikované pracovní síly, která by byla schopna efektivně spravovat výše zmíněná průmyslová odvětví. Vůdci VDR navíc nedůvěřovali francouzským inženýrům a technikům, kteří zůstali v zemi a nebyli ochotni od nich čerpat „know-how“.⁴⁵

Kvůli této situaci začínalo být Moskvě jasné, že režim na severu nebude schopen fungovat samostatně a vzhledem k blížícím se volbám a touze sjednotit zemi v duchu komunismu bude nutné zahájit poválečnou rekonstrukci a povzbudit ekonomiku. V Moskvě začal převažovat názor, že ve volebním souboji s režimem VR bude důležité mít ekonomicky navrhc. Za tímto účelem byla vyslána do Hanoje 19. ledna 1955 skupina expertů, která měla

⁴² Charles B. McLane, „The Russians and Vietnam: Strategies of Indirection“, *International Journal* 24, č. 1 (1968/1969): 47–53.

⁴³ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 74.

⁴⁴ McLane, „The Russians and Vietnam“, 54–64.

⁴⁵ Hang, „Hanoi's War“, 84–89.

za úkol vypracovat detailní plán poválečné obnovy země. Jejich závěrem byla nutnost okamžité materiální i finanční podpory. Na základě závěru expertů Sovětský svaz nakonec souhlasil s dotací 300 milionů rublů, které měly být určeny primárně na obnovu důlního průmyslu, říční i námořní dopravy, včetně opravy a vybudování nových přístavů, vybudování meteorologických stanic, dotace nových geologických průzkumů a zakoupení lékařského vybavení do nemocnic.⁴⁶

Oficiálně byla tato podpora stvrzena vzájemnou smlouvou ekonomické a technické spolupráce z 18. května 1955. Kromě výše zmíněného bylo díky podpisu této smlouvy dosaženo opravení mnoha tepelných elektráren zejména v provincii Nam Ďinh⁴⁷ a vybudování souvislé železniční tratě z Hanoje do Moskvy přes území Číny, která byla zpočátku důležitá zejména kvůli dodávkám rýže z Číny do VDR.⁴⁸

Ho Či Min uvažoval ohledně sovětské podpory realisticky. Byl si vědom, že se Sovětský svaz snaží držet vzájemné vztahy v té míře, aby nenarušil křehkou rovnováhu mezinárodních vztahů a nepodkopal své úsilí, které demonstroval na Ženevské konferenci o mírové soužití národů. Nicméně oproti bezvýhodným jednáním se Stalinem z konce čtyřicátých a počátku padesátých let se jednalo o změnu k lepšímu. Konkrétně smlouva o ekonomické a technické spolupráci spolu se jmenováním sovětského velvyslance ve VDR, byly důležité mezníky a vytvořily dobrý základ pro budoucí prohlubování vzájemných vztahů.⁴⁹

3. Krach vietnamských voleb a eskalace napětí

3.1 Žádost o vojenskou pomoc

Důležitým faktorem zpevňujících se vzájemných vztahů byla rostoucí přítomnost USA ve VR i v celé jihovýchodní Asii. Podpisem Manilského paktu z února 1955 dali signatáři vzniknout organizaci „Southeast Asia Treaty Organization“ (SEATO)⁵⁰, jejímž primárním úkolem bylo společnými silami zadržet rozpínající se komunismus v regionu. Již v polovině padesátých let bylo patrné, že Američané postupně nahradili francouzskou přítomnost na jihu Vietnamu, zejména díky velkým finančním investicím. K většímu připoutání VR k USA došlo

⁴⁶ P. Navrozov, E. Plotnikov a Michel Vale, „Soviet-Vietnamese Friendship-a Factor of Peace and Construction“, *Soviet and Eastern European Foreign Trade* 21, č. 3, (1985): 216–222.

⁴⁷ Oblast v deltě Rudé řeky.

⁴⁸ Pribyla, „Soviet and Chinese Economic Aid to North Vietnam“, 89.

⁴⁹ Hang, „Hanoi's War“, 92–100.

⁵⁰ Zakládající členové: USA, VB, Austrálie, Francie, Thajsko, Pákistán, Nový Zéland, Filipíny. Formálně zrušeno v roce 1977.

po referendu z října 1955, kdy byl odvolán Bao Dai a novým vůdcem se stal Ngo Dinh Ziem⁵¹ (dále už jen Ziem), který byl často označován jako loutka Washingtonu.⁵²

V Kremlu s rostoucím vlivem Američanů ve Vietnamu, společně s nastoupením nevyzpytatelného Ziemu rostla obava z narušení Ženevských dohod. Na druhou stranu pro VDR to byla dobrá příležitost z hlediska eskalace situace ve Vietnamu požádat Moskvu o větší pomoc, včetně vojenské. Nicméně ohledně vojenské pomoci se Ho Či Minovi při jeho návštěvě Moskvy dostalo zamítavého postoje. Jeho návrh na vytvoření společné čínsko-sovětské ekonomické a vojenské mise, která by měla za úkol společně dodávat finance, včetně vojenského vybavení a vysílání vojenských poradců, nebyl podpořen. Oficiální odpověď bylo, že současný stav, kdy se Moskva soustředila na ekonomickou pomoc, včetně vybudování průmyslu ve VDR a dalších projektů, bylo dostačující a veškeré vojenské dodávky i angažmá vojenských poradců nechala na svém čínském spojenci, jehož pomoc vůči VDR fungovala během první poloviny padesátých let bezproblémově.⁵³

Moskva nebyla ochotna ohrozit své snahy o uvolňování vztahů na Západě a porušit Ženevské dohody otevřenou vojenskou podporou komunistickému režimu na severu. Navíc vzhledem k tomu, že téhož roku byla podepsána svého druhu první smlouva o ekonomické a technické spolupráci, byla další žádost, tentokrát o vojenskou pomoc, předčasná. Moskva se soustředila na prohloubení ekonomických vztahů s VDR a budování nových projektů, jakožto cesty k vítězným volbám, které by zemi legitimně sjednotily a nehodlala jakkoli narušit status quo vojenskými dodávkami.⁵⁴

3.2 Ziemův bojkot voleb

Jak se blížil čas voleb ve Vietnamu, bylo čím dál jasnější, že k naplnění Ženevských dohod, tedy uskutečnění svobodných voleb a následnému sjednocení země, nedojde. Na jihu ve VR se k moci dostal Ziem, který se díky zmanipulovanému referendu prohlásil prezidentem a nahradil císaře Bao Daie. Ziem otevřeně odmítal možnost uskutečnění svobodných voleb. Jako důvod uváděl stejnou verzi jako Washington a to, že pokud na severu funguje nedemokratický komunistický režim, tak by se nejednalo o svobodné volby a s hlasy by bylo manipulováno. Skutečným důvodem ale byla opodstatněná obava, že pokud k volbám dojde, s velkou pravděpodobností zvítězí Ho Či Minův režim, který byl mezi Vietnamci jak na severu, tak na jihu vnímán jako ten, který porazil Francouze a je na rozdíl od zkorumpovaného režimu na jihu silným fungujícím politickým systémem.⁵⁵ Navíc jak VR, tak USA

⁵¹ Ve vietnamském originále Ngô Đình Diệm.

⁵² Gaiduk, „Divided together“, 95–101.

⁵³ Ilya V. Gaiduk, *The Soviet Union and the Vietnam War*, (Chicago: I. R. Dee, 1996), 27–32.

⁵⁴ Navrozov, Plotnikov, Vale, „Soviet-Vietnamese Friendship-a Factor of Peace and Construction“, 204–212.

⁵⁵ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 76–84.

nepodepsaly závěrečné podmínky Ženevské konference, tudíž se necítily být k uskutečnění voleb vázány.

Z pohledu Moskvy šance na mírové sjednocení země stále existovala, do té doby se tedy soustředila na diplomatickou podporu VDR a snahu svolat novou mezinárodní konferenci, která by stávající situaci vyřešila. Proti iniciativě svolat novou mezinárodní konferenci se zpočátku otevřeně stavěl pouze Ziem, který možnost voleb zatvrzele odmítal a nebyl ani ochoten se svými protějšky na severu jednat. Ostatní mocnosti včetně Velké Británie, Francie a Číny návrh na svolání mezinárodní konference a vyřešení vietnamské otázky přijaly. Spojené státy se k této otázce navenek nestavěly negativně v zájmu udržení celkového dojmu celosvětového garanta svobodných voleb. Je přirozené, že Washington nechtěl být vnímán jako někdo, kdo brání svolání mezinárodní konference a uskutečnění svobodných voleb, na druhou stranu bylo všem stranám a zejména Moskvě jasné, že by na jejich podmínky USA nepřistoupily.⁵⁶

Reálnou šanci přesvědčit Ziemu k volbám měla kromě Spojených států paradoxně pouze VDR. Sovětský svaz do této doby neuznal režim na jihu, a tudíž pouze pomáhal vietnamskému komunistickému vedení s diplomatickou agendou. Ziem ale svůj názor nezměnil, dokonce na oficiální dopisy z VDR odmítl reagovat. Postupně, jak se začínala hroutit naděje na svolání konference, byla současně i naděje na svobodné volby a následné sjednocení Vietnamu stále méně pravděpodobná. Ostatní mocnosti se začaly smířovat s rozdělením Vietnamu jako s trvalým řešením, včetně Číny, která otevřeně projevila svou nedůvěru k uskutečnění voleb.⁵⁷

Moskva byla sice postojem Ziemu a USA pobouřena, nicméně nemohla udělat téměř nic, aby tomuto vývoji událostí předešla. Ačkoli měli Sověti možnost důrazněji zatlačit na USA ohledně vyjednávání, nebyli ochotni vytáhnout své trumfy na vyřešení situace, která nebyla na jejich seznamu priorit a případně tím zhoršit své vztahy s USA.⁵⁸ Nejvíce zklamání tímto vývojem byli pochopitelně ve VDR, kde si uvědomili, že žádná konference by situaci nezměnila a uskutečnění voleb se tedy odložilo na neurčito.⁵⁹

3.3 Nový kurz vietnamských komunistů

Režim na severu se nacházel v nelehké situaci, kdy se cítil být zrazen liknavostí Sovětského svazu. Navíc museli vietnamští komunističtí vůdci ospravedlnit svému lidu, proč stále lpěli na mírovém sjednocení země, když se režim na jihu již od počátku k tomuto tématu stavěl odmítavě. Atmosféra na severu začala notně houstnout zejména po represích Ziemova

⁵⁶ F. A. Mediansky, „Soviet Strategic Interests In Southeast Asia“, *Southeast Asian Affairs* 24, č. 3 (1984): 33–40.

⁵⁷ *Ibid.*, 42–43.

⁵⁸ Leffler, „For the soul of mankind“, 230–233.

⁵⁹ Hang, „Hanoi's War“, 105.

režimu proti bývalým příslušníkům Viet Minhu, kteří po Ženevské konferenci zůstali na jihu Vietnamu. V létě 1956 během těchto represí bylo zabito a uvězněno na 12 000 lidí a pro komunistické vedení bylo velmi těžké odradit své radikálnější soudruhy od vojenské odvety.⁶⁰

Druhý muž vietnamských komunistů po Ho Či Minovi Lê Duẩn přišel s čtrnáctibodovým plánem, který zahrnoval vytvoření ozbrojených praporů, které by působily na jihovietnamském venkově. Kromě získávání nových rekrutů měly mít za úkol i menší vojenské akce a další podvratné činnosti.⁶¹ Po předložení tohoto plánu vietnamskému komunistickému vedení VDR tlumočil tento plán sám Ho Či Min novému sovětskému velvyslanci v Hanoji Michajlu Zimjaninovi. Zimjanin však tento návrh smetl ze stolu jako předčasné. Nejenže nehodlal riskovat reakci Washingtonu, ale byl si vědom, že režim na severu není připraven vést dlouhodobý konflikt.⁶²

Ve VDR nebyly ani zdaleka provedeny všechny nutné reformy. Od konce první indočínské války se sice zásluhou sovětské pomoci zproduktivnilo zemědělství, díky kterému stoupla produkce rýže z 1,6 milionu tun za rok 1954 na 4,1 milionu tun za rok 1956, ale stále v zemi chyběla mechanizace. Pouze na 7 % půdy pomáhaly se zemědělstvím traktory, navíc zde stále nebyl dobudován těžký průmysl, který by táhl ekonomiku a poskytl materiální zdroje k vedení války.⁶³ Rozhodování ohledně nového přístupu ke sjednocení Vietnamu vedení strany Lao Dong ovlivňoval fakt, že při případném použití síly nemohou počítat s pomocí Sovětů a čínská pomoc přeci jen nebyla tak vítaná jako ta sovětská. Čína disponovala obrovskou armádou, ale technická vyspělost byla na straně Sovětů, tudíž při dlouhodobějším vojenském konfliktu by byla přínosnější vyspělá technika Sovětského svazu, navíc ani Čína zpočátku otevřeně nevyjádřila podporu vietnamským komunistům při propuknutí vojenského konfliktu.⁶⁴

Byla to ale paradoxně Čína, která do VDR po Ženevské konferenci dodávala nejvíce finančních prostředků. Od roku 1955 do roku 1960 čítala čínská finanční podpora do VDR 1,428 miliardy dongů oproti 711,2 milionům dongů v přepočtu ze Sovětského svazu. V zemi působilo na 2000 čínských specialistů oproti 658 sovětským a vysocí komunističtí představitelé Číny i VDR se setkávali několikrát ročně, navíc Ho Či Min s Maem sdíleli v mnoha sférách názory na domácí politiku. Bez ohledu na velmi dobré vztahy s Čínou byla pro VDR stále prioritní podpora Sovětského svazu. V očích většiny představitelů strany Lao Dong byl Sovětský svaz silnější a rozvinutější než Čína. Druhým a neméně důležitým

⁶⁰ Cheng Guan Ang, *Vietnamese Communists' Relations with China and the Second Indochina Conflict 1956–1962*, (Jefferson: McFarland, 1997), 23–28.

⁶¹ Ibid., 30.

⁶² Gaiduk, „The Soviet Union and the Vietnam War“, 38–41.

⁶³ Pribyla, „Soviet and Chinese Economic Aid to North Vietnam“, 86–87.

⁶⁴ Ang, „Vietnamese Communists' Relations with China and the Second Indochina Conflict 1956–1962“, 38–44.

faktorem byla negativní historická zkušenost s čínskou přítomností ve Vietnamu a zejména u prostých lidí vyvolávala silné antipatie.⁶⁵

4. Počátek šedesátých let a cesta k otevřenému konfliktu

4.1 Třetí kongres strany Lao Dong a vznik Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu

I přes odmítavý postoj Moskvy a nepřipravenost země k vedení dlouhodobé války se vedení VDR rozhodlo k razantnímu kroku. Na třetím kongresu vietnamské komunistické strany Lao Dong ze září 1960 bylo dohodnuto, že dojde k zesílení snah uspišit konec Ziemova režimu. Vzhledem k neschopnosti Sovětského svazu zajistit volby a sjednotit Vietnam mírovým způsobem vyvstala pro vietnamské komunistické vedení jediná možnost jak zemi sjednotit, a to silou. Na základě zkušenosti z předešlých let předpokládali, že Sovětský svaz je v této snaze nepodpoří, nicméně se rozhodli odklonit od politické linie Moskvy a spoléhat se sami na sebe.

Ve VR již panovaly v této době silné antipatie Vietnamců proti zkorumpovanému režimu Ziemova, který do vlády dosazoval své příbuzné. Novým úkolem tedy bylo dát dohromady odpůrce Ziemova režimu, zmobilizovat je a využít ve snaze svrhnout jeho režim a nahradit jej novou vládou, která by nebyla přímo napojena na USA a byla by ochotna přistoupit k volbám.⁶⁶ Tato snaha byla oficiálně stvrzena 20. prosince 1960 vznikem Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu⁶⁷ (dále už jen NFO), jejíž vojenská složka byla známa jako Vietkong.⁶⁸

Pro Sovětský svaz byla možnost vyostření konfliktu ve Vietnamu velmi nebezpečná. S počátkem šedesátých let se notně začala zhoršovat mezinárodní situace, a to zejména po sestřelení amerického průzkumného letounu U2 z května 1960. Moskva nebyla ochotna jakkoli pomoci VDR v jejich snažení na jihu a riskovat tím další zhoršení vztahů s USA a propuknutí globální války. Na druhou stranu ale ani nepodnikla žádné kroky, které by vedení VDR od jejich snah odradily.⁶⁹ Ostatně i přes ochlazení vzájemných vztahů proudila finanční pomoc ze Sovětského svazu stále ve stejné míře a došlo k úspěšnému dokončení tříletého

⁶⁵ Jan S. Prybyla, „Soviet and Chinese Economic Competition within the Communist World“, *Soviet Studies* 15, č. 4 (1964): 464–466.

⁶⁶ Cheng Guan Ang, *The Vietnam War from the Other Side: The Vietnamese Communists' Perspective*, (Londýn: New York, 2002), 33–41.

⁶⁷ Ve vietnamském originále Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam.

⁶⁸ *Ibid.*, 44.

⁶⁹ Gaiduk, „The Soviet Union and the Vietnam War“, 40–46.

plánu (1958-1960), během něhož byl mimo jiné opraven přístav v Haiphongu a zprovozněna tehdejší největší továrna na cín ve Vietnamu.⁷⁰

4.2 Vliv zhoršení sovětsko-čínských vztahů na podporu proudící do Vietnamu

Dalším neméně důležitým faktorem, který se promítl na vztahy mezi Sovětským svazem a VDR koncem padesátých a na počátku let šedesátých bylo zhoršení sovětsko-čínských vztahů. Ho Či Min se snažil působit jako mediátor a oba komunistické giganty usmířit. Jednal tak ze dvou důvodů. Za prvé z obavy o pokračující sovětsko-čínskou podporu, která byla reálně v ohrožení. V průběhu padesátých let fungovala tato podpora bez problémů, kde obě velmoci měly své role rozděleny. Nyní však reálně hrozilo, že Čína nedovolí průchod materiální podpory přes své území a VDR tedy zůstane od sovětské pomoci téměř odstřižnuta. Za druhé z obavy o jednotnost strany Lao Dong, kde existovala dvě politická křídla, a to jak prosovětské, tak pročínské, tudíž reálně hrozilo schizma ve straně a tedy i její oslabení.⁷¹

Po ochlazení vztahů mezi SSSR a VDR z počátku šedesátých let z důvodu agresivní politiky severu vůči Ziemovu režimu zesílila podpora včetně vojenské ze strany Číny. Čína tímto krokem chtěla nahradit sovětský vliv a připoutat VDR pevněji k sobě. Nicméně možnosti prosazení čínského vlivu ve VDR měly své limity. Čínské ekonomické projekty, včetně materiálních dodávek, nemohly konkurovat z hlediska vyspělosti sovětským, tudíž i přes momentální ochlazení vztahů nechtěla Hanoj zcela rezignovat na pomoc Moskvy.⁷²

Z tohoto důvodu se Hanoj snažila vyvažovat a nevyjádřit svůj jednoznačný příklon na jednu, či druhou stranu. Ve skutečnosti to vypadalo tak, že Hanoj dokázala umně tajit své vojenské aktivity na jihu a navenek ubezpečovala Moskvu, že nehodlá svými snahami zhoršit již tak napjatou situaci.⁷³ Na druhou stranu získávala dodávky zbraní z Číny, které okamžitě dodávala jednotkám Vietkongu. Pro představu jen během léta 1961 dodala Čína přes 19 000 pušek a jiných menších zbraní, které okamžitě putovaly po Ho Či Minově stezce⁷⁴ do VR.⁷⁵ Během let 1961 až 1963 bylo ze severu na jih po stezce posláno přes 40 000 vojáků VDR a tisíce tun munice a vojenského vybavení. Během tohoto období bylo již na jihu Vietnamu zmobilizováno kolem 73 000 vojáků připravených k revolučnímu boji. Toto číslo vzrostlo během roku 1964 na 150 000 vojáků ve zbraní.⁷⁶

⁷⁰ Prybyla, „Soviet and Chinese Economic Competition within the Communist World“, 450.

⁷¹ Lorenzo M. Lüthi, *The Sino-Soviet Split, Cold War in the Communist World*, (New Jersey: Princeton University Press, 2008), 66–70.

⁷² Prybyla, „Soviet and Chinese Economic Competition within the Communist World“, 469–473.

⁷³ Gaiduk, „Confronting Vietnam“, 120–122.

⁷⁴ Síť cest protkaných horami a džunglí, která vedla převážně územím Laosu z VDR do VR. Primárním úkolem těchto cest byla dodávka vojáků a materiálu ze severu do rukou Vietkongu.

⁷⁵ Robert C. Horn, „Vietnam and Sino-Soviet Relations: What Price Rapprochement?“, *Asian Survey* 27, č. 7 (1987): 729–734.

⁷⁶ *Ibid.*, 742–747.

Pro Hanoj byla i přes stávající situaci prioritní ekonomická i materiální podpora ze Sovětského svazu, se kterou ale zejména kvůli výše zmíněným událostem nemohla počítat.⁷⁷ Situaci ještě zhoršila Kubánská raketová krize, která vygradovala v říjnu 1962. Její vyvrcholení a případná hrozba dalšího konfliktu s USA odradila Chruščova od jakýchkoli riskantních kroků na poli mezinárodní politiky. Kubánská krize měla velký vliv na postoj Moskvy vůči situaci ve Vietnamu. Chruščov se stával čím dál větším zastáncem úplného ukončení sovětského snažení ve Vietnamu. Byl dokonce ochoten obětovat budoucí vývoj na úkor zlepšení vztahů s USA, k čemuž přispěla i neochota vietnamského komunistického vedení vyjádřit podporu Sovětskému svazu v sovětsko-čínské roztržce. Sovětská podpora sice nadále proudila do VDR, nicméně z hlediska diplomacie zůstaly vzájemné vztahy neměnné až do poloviny roku 1964, kdy během krátké doby došlo k Tonkinskému incidentu a svržení Nikity Chruščova z čela KSSS.⁷⁸

4.3 Propuknutí války

K vyostření konfliktu došlo z několika různých důvodů. Jedním z nich byla rostoucí angažovanost USA ve Vietnamu. Po svržení Ziema 1. listopadu 1963 se situace ve VR začala notně zhoršovat. Z pohledu Washingtonu již dlouhou dobu panovala nespokojenost se zkorumpovaným režimem Ziema, nicméně po jeho svržení se situace ještě zhoršila. Nejenže došlo k rapidní destabilizaci, VR se dokonce nemohla nadále spoléhat na svou armádu, které ubývali členové zejména na úkor NFO. Nově nastoupivší prezident Lyndon B. Johnson okamžitě zaujal stanovisko, že nehodlá ponechat VR padnout do rukou komunistů.

Již koncem roku 1963 byly ve Washingtonu probírány alternativy vyřešení vietnamské otázky. Jako jediná možná alternativa se jevila aktivní vojenská účast.⁷⁹ Přestřelky na pobřeží Tonkinského zálivu s Vietnamskou lidovou armádou (VLA) byly pouze lehkým úvodem vzhledem k následným událostem a sloužily především k odstranění posledních překážek, které stály v cestě otevřeného konfliktu s VDR. V únoru 1965 již dal prezident Johnson rozkaz k zahájení bombardování a v březnu téhož roku připluly k území VR první americké pěší jednotky.⁸⁰

Nikita Chruščov zaujal během prvních dní a týdnů od incidentu v Tonkinském zálivu pasivní postoj. Chruščov byl stále silně přesvědčený, že nehodlá zhoršovat napjaté vztahy s USA, tím pádem se omezil pouze na dopis adresovaný prezidentu Johnsonovi, v němž ho varoval před hrozbami eskalace situace ve Vietnamu a před hrozbou globální války.⁸¹ Zlom

⁷⁷ Ang, „The Vietnam War from the Other Side“, 76.

⁷⁸ Gaiduk, „Divided Together“, 206–214.

⁷⁹ Leffler, „For the soul of mankind“, 312–330.

⁸⁰ Ibid., 335–360.

⁸¹ Gaiduk, „The Soviet Union and the Vietnam War“, 70–71.

nastal 14. října 1964, kdy byl Nikita Chruščov svržen a nahrazen novým komunistickým vedením v čele s Leonidem Brežněvem. Nové komunistické vedení zkritizovalo Chruščovovu zahraniční politiku a místo pasivního přístupu se rozhodlo k aktivní politice vůči Západu.⁸²

Ohledně Vietnamu se sovětské vedení zprvu snažilo zahájit jednání s USA, které by předešlo hrozícímu otevřenému konfliktu. Což se ale postupem času začalo jevit jako nereálné a to z mnoha důvodů. Vedení VDR se na základě předešlých zkušeností rozhodlo pokračovat ve své podvatratné činnosti na jihu země a nebylo ochotné upustit od svých snah jen na základě podnětů z Moskvy. Navíc v jejich agresivním postoji je podporovala Čína, která též nesouhlasila s vyjednáváním, jakožto možností vyřešení napjaté situace. K tomu je nutno přidat i postoj Lyndona Johnsona, který byl již před samotnými snahami o vyjednávání rozhodnut vojensky vstoupit do Vietnamu.⁸³

5. Sovětsko-čínský boj o vliv ve Vietnamu a cesta k ukončení druhé indočínské války

5.1 Navýšení podpory proudící do Vietnamu

I přes neúspěšnou snahu uspořádat mezinárodní konferenci bylo zřejmé, že s novým vedením přišla změna ohledně přístupu k vietnamské otázce. Sovětské vedení muselo přijmout fakt, že pokud se nebudou snažit znovu dobýt své pozice vlivu ve Vietnamu, tak je již plně nahradí Čína. Z tohoto hlediska se pro Moskvu rýsovala v případě stažení své pomoci z Vietnamu pouze dvě východiska. Buďto zde posílí své pozice USA, nebo Čína. Proto se Moskva rozhodla udělat krok a pozvala vietnamské komunistické vedení do Moskvy na jednání ohledně další ekonomické a vojenské pomoci.⁸⁴ Během těchto jednání bylo dohodnuto, zatím pouze ústně, dodání letounů, radarů, děl, menších zbraní, munice, jídla a léků. Kromě toho byla vyslána skupina 1 500 sovětských technických a vojenských poradců.⁸⁵

Formálně byla tato jednání dovedena do konce během návštěvy sovětského premiéra Alekseje Kosygina v Hanoji v únoru 1965. Desátého února byla podepsána smlouva o zlepšení vietnamského obranného potenciálu. Na nátlak sovětského velitele vzdušných jednotek Konstantina Veršinina, který se účastnil jednání, byla do smlouvy zahrnuta potřeba poslání raket země-vzduch, stíhacích letounů a technických expertů, aby se mohli bránit americkým náletům.⁸⁶

⁸² Ibid., 73-75.

⁸³ Ang, „The Vietnam War from the Other Side“, 90–95.

⁸⁴ F. Charles Parker, „Vietnam and Soviet Asian Strategy“, *Asian Affairs* 4, č. 2 (1976): 102–106.

⁸⁵ Ibid., 108.

⁸⁶ Ibid., 110–111.

Od podpisu této smlouvy můžeme pozorovat postupné zlepšování vzájemných vztahů. Počátkem šedesátých let byla ale ve Vietnamu velmi silná pozice Číny, která se snažila sovětský vliv omezit. Vzájemné neshody měly velký vliv na podporu proudící do VDR. Vzájemná roztržka měla pro vietnamské komunisty dvě strany. Na jednu stranu kladla jejich roztržka překážky. Zejména Čína, která často odmítala propustit sovětskou pomoc do VDR přes své území, což neznamenovalo pouze cesty, nýbrž řeky, železnice, včetně čínského vzdušného prostoru. Z tohoto důvodu musela pomoc ze SSSR proudit výhradně po moři, což ale bylo riskantní vzhledem ke vzrůstajícímu počtu náletů na sever Vietnamu. Na druhou stranu vzájemné soupeření mezi Čínou a SSSR o vliv v jihovýchodní Asii mělo za následek to, že se obě strany snažily o co největší dodávky vlastních finančních prostředků a zbraní do VDR, aby odsunuly svého soupeře na druhou kolej.

Této situace dokázal režim VDR chytrě využívat. Sice se snažil působit jako mediátor a neustále tlačil vedení obou zemí k dialogu, na druhou stranu mu stávající stav poměrně vyhovoval.⁸⁷ Čína dodávala především menší zbraně a munici, která okamžitě putovala po Ho Či Minově stezce do rukou Vietkongu, kdežto Sovětský svaz dodával letouny, protiletadlové střely a obecně technologicky vyspělou vojenskou techniku, která působila především na severu při obraně proti náletům. Obecně zejména podpora ze strany SSSR notně narůstala, a to jak na kvalitě, tak na kvantitě. Jen během roku 1965 byly podepsány tři smlouvy neustále navyšující sovětskou pomoc do Vietnamu.

V období 1965 až 1967 sovětská vojenská a ekonomická podpora čítala v přepočtu přes jednu miliardu rublů, což je oproti období 1962 až 1964 až čtyřnásobný nárůst.⁸⁸ Od roku 1965 navíc Sověti nahrazovali ve Východním Německu konstruované zbraně, které dodávaly do VDR, za své vlastní, včetně nejmodernějších stíhacích letounů, dělostřelectva a systémů protiletadlové obrany, včetně raket. Tímto si chtěli svou vojenskou techniku vyzkoušet v praxi a zjistit, jestli ji dokážou obsluhovat i pouze krátkodobě vycvičení Vietnamci. V průběhu druhé indočínské války se osvědčily zejména stíhačky MiG-21 a rakety země-vzduch S-75 Dvina.⁸⁹ Od roku 1965 byl tedy patrný čím dál větší příklon vietnamského komunistického vedení VDR k Moskvě na úkor Pekingu. Vyspělost čínské vojenské techniky nemohla konkurovat té sovětské. Zejména po zintenzivnění amerických náletů na Ho Či Minovu stezku, průmyslová centra severu a důležité přístavy se velmi osvědčila moderní sovětská protiletadlová obrana.⁹⁰ Tento rozdíl se ještě více zvýrazňoval od poloviny roku 1966, kdy Čína procházela kulturní revolucí. Během revolučních bojů musely být omezeny dodávky zbraní do

⁸⁷ James G. Hershberg, *The Cold War in Asia*, (Collingdale: Diane Publishing, 1996), 232.

⁸⁸ Buu Hoan, „Soviet Economic Aid to Vietnam“, *Contemporary Southeast Asia* 12, č. 4 (1991): 360–373.

⁸⁹ *Ibid.*, 373–376.

⁹⁰ Hershberg, „The Cold War in Asia“, 234–235.

Vietnamu spolu s finančními prostředky, které měly naopak oživit čínskou ekonomiku rozvrácenou revolucí.⁹¹

5.2 Rozkol dvou přístupů

Hlavním cílem Moskvy nebylo nadále zvyšovat napětí. Na rozdíl od Pekingů, který zastával agresivní politiku, hlavním cílem Moskvy bylo dotlačit válčící strany k jednacímu stolu a zahájit diskuzi o ukončení konfliktu.⁹² Tento rozkol se promítl i na vnitropolitické dění ve straně Lao Dong, kde existovalo jak prosovětské, tak pročínské křídlo. Vedení strany v čele s Lê Duánem, Phạm Văn Đòngem a Võ Nguyễn Giápem nakonec rozhodlo o provedení taktiky „jednat a válčit“. V praxi to znamenalo, že navenek podporovali jednání a mírové řešení konfliktu, současně se ale snažili neustále zvyšovat své vojenské síly na jihu a pokud možno na základě vojenských úspěchů si vydobýt silnější pozici pro vyjednávání.⁹³

Tato taktika byla jakýmsi kompromisem mezi sovětským mírovým postojem a čínským agresivním, fakticky ale vedla k rozkolu mezi komunisty ve VDR a těmi ve VR, působících v NFO.⁹⁴ I když Čína postupem času začínala zaostávat za Sovětským svazem v množství a kvalitě vojenských dodávek, stále si držela ve Vietnamu silnou pozici. Největší vliv měla právě v řadách NFO, což bylo ovlivněno několika faktory. Za prvé, větší přítomností čínských poradců, kteří působili na rozdíl od Sovětů většinou ve VR, nebo alespoň byli v blízkém kontaktu s jednotkami Vietkongu. Za druhé, tím že byli zaneprázdňeni každodenními boji s jihovietnamskými a americkými vojáky, nemohli vidět situaci ve Vietnamu z větší perspektivy, a proto měli blíže spíše k čínskému militantnímu postoji vedení války. Na druhou stranu ve VDR, kde převažovala přítomnost sovětských poradců, byli více nakloněni politickému řešení konfliktu, čemuž dopomohlo i zesílení amerických náletů.⁹⁵

Úplný odklon vietnamských komunistů od agresivní politiky z počátku šedesátých let tedy ještě nebyl dokončen. V rámci NFO panoval názor, že zahájení vyjednávání s Američany by znamenalo ztrátu pozic a spíše by kladlo překážky na cestě ke konečnému vítězství.⁹⁶ Sovětský svaz se snažil přesvědčit i jihovietnamské komunisty o mírovém řešení války. I když NFO měla své stále zastoupení v Moskvě již od prosince roku 1964, stále bylo velmi obtížné nahradit silný čínský vliv v rámci této frakce. Jistou změnu přineslo pozvání severovietnamských i jihovietnamských komunistů na 23. sjezd KSSS, který se konal od 29.

⁹¹ Ibid., 237.

⁹² Gaiduk, „The Soviet Union and the Vietnam War“, 81.

⁹³ Hang, „Hanoi's War“, 201–206.

⁹⁴ Ibid., 207.

⁹⁵ Pierre Asselin, *Hanoi's Road to the Vietnam War, 1954-1965*, (Stanford: University of California Press, 2015), 330–333.

⁹⁶ Hershberg, „The Cold War in Asia“, 241–244.

března do 8. dubna 1966. Na sjezd byli pozváni i čínští komunističtí vůdci, ale ti odmítli. Jak severovietnamští komunisté v čele s Lê Duãnem, tak jihovietnamští v čele s Nguyẽnem Hũu Thøem vyjádřili podporu snahám o ukončení konfliktu. Společně odsoudili americké nálety na VDR a vyzdvihli roli sovětské ekonomické a vojenské podpory.⁹⁷ V Číně samozřejmě tento vývoj sledovali s nelibostí. Vietnamští komunisté obecně ale stále nebyli připraveni zcela zanevřít na čínskou pomoc. Tím, že podpora z Číny stále nebyla zanedbatelná, hodlali ji co nejvíce využívat. Navíc to byla sousední země, kdežto Sovětský svaz se nacházel daleko od Vietnamu.⁹⁸

Pro Sovětský svaz bylo prioritou co nejdříve dotlačit vietnamské komunisty k vyjednávání z několika důvodů. Tím hlavním byla reálná hrozba, že se z lokálního konfliktu stane konflikt světový, čemuž chtěla Moskva za každou cenu předejít, zejména kvůli hrozbě použití jaderných zbraní ze strany USA. Moskva v druhé polovině šedesátých let usilovala o narovnání vztahů s Washingtonem a válka ve Vietnamu byla mrtvým bodem ve snaze o zlepšení. Dalším důvodem byla velká finanční náročnost. Od podpisu smlouvy o vzájemné spolupráci v roce 1965 se každoročně zvyšovala podpora proudící do Vietnamu. V roce 1967 činili celoroční náklady na podporu vietnamských komunistů v přepočtu přes 500 milionů rublů z toho kolem 300 milionů rublů jako peněžitý dar. Ve skutečnosti byla tato suma ještě vyšší v souvislosti s neustálými požadavky Hanoje na další dodávky, v podobě zesílení protiletecké obrany, opravy silnic a železnic, dodávek léků apod.⁹⁹

Cílem tedy bylo válku ukončit, nejlépe na základě podobných principů, které byly dohodnuty v Ženevě 1954. V období 1965-1967 sílily snahy Sovětů, ale válčící strany stále nebyly schopny ústupků. Washington nehodlal k jednání připustit NFO, jakožto jednu z legálních politických uskupení působících ve VR, což byla jedna z podmínek vietnamských komunistů VDR. Jihovietnamští komunisté vůbec považovali zahájení jednání jako malou porážku, protože do té doby byli schopni poměrně úspěšně bojovat jak proti jihovietnamským, tak americkým jednotkám, tudíž se ani nehodlali konference účastnit.¹⁰⁰ O uskutečnění vzájemných jednání se měl zasadit projekt pod americkým kódovým názvem „Marigold“, iniciovaný polským diplomatem Januszem Lewandowskim. Jeho snahy měly vyvrcholit konferencí ve Varšavě 6. prosince 1966. Na tu ale nikdy nedošlo. Pro vietnamské komunisty bylo hlavním cílem během těchto vyjednávání zaručit přestávku v bombardování, ale naopak počátkem prosince počty náletů vzrostly, tím pádem odmítli do Polska vycestovat.¹⁰¹

⁹⁷ Sergey Radchenko, *Two Suns in The Heavens, The Sino-Soviet Struggle for Supremacy, 1962-1967* (Stanford: Stanford University Press, 2009), 180–185.

⁹⁸ *Ibid.*, 187.

⁹⁹ Horn, „Vietnam and Sino-Soviet Relations“, 734–742.

¹⁰⁰ Lüthi, „The Sino-Soviet Split, Cold War in the Communist World“, 253–258.

¹⁰¹ Hershberg, „The Cold War in Asia“, 249.

5.3 Cesta k ukončení konfliktu

K zásadním změnám dochází s počátkem roku 1968. Vedení strany Lao Dong rozhodlo o provedení rozsáhlé ofenzívy proti americké a jihovietnamské armádě. Do této akce se měly zapojit jak VLA, pod vedením generála Võ Nguyên Giáp, tak Vietkong, v čele s generálem Trần Văn Tràem. Tato ofenzíva měla za úkol především zrušit vojenský status quo a vyvolat rozsáhlé povstání na jihu, které by vedlo k dobytí Saigonu. Druhým cílem, kterého se podařilo na rozdíl od toho prvního dosáhnout, bylo rozptýlit dojem prostřednictvím médií, že Washington tahal v konfliktu za delší konec. Útoky začaly v den oslav příchodu Nového roku ve Vietnamu¹⁰² 30. ledna 1968 a skončily až v září téhož roku. Po vojenské stránce byla ofenzíva Tet neúspěšná, nejenže se nepodařilo dosáhnout výraznějších územních postupů, od konce útoků byl Vietkong natolik zdecimován, že jeho roli na jihu musela převzít VLA. Na druhou stranu měla obrovský dopad na americké veřejné mínění, které se čím dál intenzivněji stavělo za stažení amerických vojáků z Vietnamu, což dopomohlo k urychlení snah o svolání mezinárodní konference.¹⁰³

Ke snaze co nejdříve uspořádat konferenci dopomohla i samotná změna postoje vietnamského politbyra, zejména v souvislosti s Čínou, která měla stále ve Vietnamu vliv na rozhodování a byla do té doby největším odpůrcem jednání. Kulturní revoluce v Číně značně změnila poměry. V Číně začaly docházet suroviny všeho druhu, což se do velké míry odrazilo na kvalitě i kvantitě pomoci proudící zejména do rukou NFO. Navíc po nějakou dobu Čínu destabilizovala i politicky, tím pádem nedokázala reagovat na neustále se zvyšující sovětskou podporu a postupem času významným způsobem přišla ve Vietnamu o vliv. Tím pádem Čína nedokázala nadále držet vietnamské komunisty v militantním kurzu, což bylo dáno jak omezeným vlivem, tak zaneprázdněností ohledně vnitřní krize. Z těchto důvodů již Čína nekladla tak silný odpor vůči případnému svolání mezinárodní konference.¹⁰⁴

Počátkem roku 1968 byly již podle Ilji Gaiduka dodávky finančních prostředků a vojenského materiálu do Vietnamu ze dvou třetin ze Sovětského svazu.¹⁰⁵ Do této doby, kdy díky sovětsko-čínské roztržce byly podpora i vliv ve Vietnamu rozděleny mezi tyto dva komunistické giganty, byli schopni vietnamští komunisté do jisté míry razit svou vlastní politiku, která oficiálně neupřednostňovala ani Čínu, ani SSSR. V průběhu roku 1967 se již vietnamští komunisté výrazně politicky přiklonili k Sovětskému svazu, včetně otázky ukončení eskalace násilí a mírového ukončení konfliktu. Ke konečnému politickému odklonu od Číny na úkor Sovětského svazu došlo při ozbrojených potyčkách mezi Čínou a SSSR o ostrov Damanskij na řece Ussuri. Po vzájemných střetech již vietnamští komunisté upustili od

¹⁰² Vietnamský název Nového roku je Tết Nguyên Đán, nebo jen zkráceně Tết, odtud tedy název slavné ofenzívy.

¹⁰³ Ruane, „War and revolution in Vietnam“, 125–126.

¹⁰⁴ Radchenko, „Two Suns in The Heavens“, 191.

¹⁰⁵ Gaiduk, „The Soviet Union and the Vietnam War“, 102.

balancování mezi dvěma komunistickými zeměmi a připojili se na stranu SSSR, a to zejména z důvodu udržení rozsahu sovětské ekonomické i vojenské podpory, které Čína již nemohla konkurovat. Vietnamští komunisté tedy přijali sovětskou linii mírového ukončení konfliktu i vzhledem k touze přerušit americké bombardování.¹⁰⁶ Poté co Washington na nátlak Moskvy a především amerického veřejného mínění souhlasil s uspořádáním mírové konference, včetně přítomnosti NFO při jednání, již nic nebránilo jejímu faktickému uskutečnění.

Zahajovací rozhovory začaly 13. května 1968 v Paříži jednáním mezi zástupci VDR a USA. V lednu 1969 se připojili i zástupci NFO a VR.¹⁰⁷ Moskva byla spokojena, že se jí podařilo konferenci svolat a zároveň se pasovala do role dozorčího, který měl za úkol udržet diplomatický kurz vietnamských komunistů a předejít ohrožení vzájemných jednání. Moskva pokračovala ve své roli i po nástupu Richarda Nixona na post prezidenta Spojených států amerických v lednu 1969. Sovětský svaz se snažil být co nejbližší situaci ve Vietnamu a skrze sovětského velvyslance v Hanoji Ilju Ščerbakova kontroloval postoj vietnamských komunistů. I přes jejich nevyzpytatelnost se Moskvě dařilo díky užší vzájemné spolupráci udržovat konflikt v intenzitě, při které mohlo jednání probíhat.¹⁰⁸

Závěrečná dohoda byla podepsána 27. ledna 1973. Signatáři této smlouvy byli bývalý americký velvyslanec ve VR Henry Cabot Lodge, který vedl americkou delegaci, americký ministr zahraničních věcí William P. Rogers, ministr zahraničních věcí VR Trần Văn Lám, ministr zahraničí Provizorní revoluční vlády VR¹⁰⁹ Nguyễn Thị Bình a ministr zahraničí VDR Nguyễn Duy Trinh. Na základě této dohody měly ustát bojové operace všech válčících stran a USA měly do 60 dní stáhnout zbytek svých jednotek. Stejně jako při dohodách v Ženevě v roce 1954 se měly uskutečnit volby v celém Vietnamu, které by zemi legálně sjednotili.¹¹⁰ Nicméně podobně jako v padesátých letech k volbám nedošlo a vietnamští komunisté využili stažení amerických vojsk ke konečnému vojenskému vítězství, kterého dosáhli dobytím Saigonu 1. května 1975. Proces byl dokončen 2. července 1975, kdy sjednocením VR a VDR vznikla Vietnamská socialistická republika.¹¹¹

¹⁰⁶ Susanne Birgerson, „The Evolution of Soviet Foreign Policy in Southeast Asia: Implications for Russian Foreign Policy“, *Asian Affairs* 23, č. 4 (1997): 212–218.

¹⁰⁷ Horn, „Vietnam and Sino-Soviet Relations“, 742.

¹⁰⁸ Hershberg, „The Cold War in Asia“, 252–255.

¹⁰⁹ Provizorní revoluční vláda VR, ve vietnamském originále: Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam, vznikla transformací Národní fronty osvobození Jižního Vietnamu 8. června 1969.

¹¹⁰ Marilyn Young, *The Vietnam Wars : 1945–1990* (Durham: Harper Perennial, 1991), 263–265.

¹¹¹ *Ibid.* 272.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat sovětskou podporu Vietnamské demokratické republiky, konkrétně do jaké míry měla vliv na ukončení indočínských konfliktů a konečné sjednocení Vietnamu. Po vzniku Vietnamské demokratické republiky v roce 1945 byly kontakty s Moskvou takřka minimální, což bylo dáno především prioritami sovětské zahraniční politiky po druhé světové válce. Pro Sovětský svaz byla stěžejní situace v Evropě. Zpočátku sovětskou zahraniční politiku ovlivňovala snaha provést komunistické převraty v evropských zemích a udržet s nimi dobré vztahy. Toto úsilí se promítlo i na první indočínskou válku, konkrétně na postoj vůči Francii. Sovětský svaz i přes to, že morálně podporoval vietnamské komunisty v jejich boji proti kolonialismu, stále byly dobré vztahy s Francií výše na žebříčku priorit, tudíž při žádosti VDR o ekonomickou, či vojenskou podporu se Sovětský svaz stavěl k této možnosti negativně.

Tento trend se projevil i během mírových jednání v Ženevě, kde se Sovětský svaz soustředil především na podepsání míru, aby zásadně nenarušil své vztahy se Západem. To byl samozřejmě sám o sobě úspěch, nicméně pokud by šlo Sovětskému svazu čistě o vítězství VDR, tak by na uspořádání konference netlačil a spíše by se snažil jednání protahovat, protože v té době již vojenské síly Francie přítomné ve Vietnamu rapidně klesaly a byla znatelná čím dál větší vojenská převaha jednotek Vietminhu. Nicméně Sovětská podpora měla, i když v této době pouze morální a diplomatická, zásadní vliv na ukončení konfliktu díky tomu, že vietnamští komunisté byli v této době ochotni následovat politickou linii Moskvy a nechali de facto na ni, jakým způsobem mír ujedná.

Vzhledem k tomu, že postupem času nebyl Sovětský svaz schopen se důkladněji zasadit o uskutečnění voleb, které byly jednou z podmínek Ženevské konference na sjednocení Vietnamu, dal nepřímo do pohybu události, které vedly k eskalaci druhého indočínského konfliktu. Díky jeho silné ekonomické podpoře v druhé polovině padesátých let se podařilo postavit na nohy průmysl ve VDR, tím pádem si samotní vietnamští komunisté začali více věřit v případném vojenském souboji s režimem ve VR. Navíc svým laxním přístupem k uskutečnění voleb přinutil vietnamské komunisty razit svou vlastní politiku.

Na druhou stranu, jak konflikt postupoval, Sovětský svaz se zásadním způsobem zasadil o to, že byli vietnamští komunisté schopni v ozbrojeném konfliktu do určité míry držet krok s jihovietnamskými a hlavně americkými jednotkami, což bylo dáno zejména dodávkami nejmodernější vojenské techniky a rapidnímu navýšení finančních prostředků, které do VDR proudily. Ještě důležitější byla v závěru konfliktu podpora diplomatická. Poté, co dokázali nahradit vliv agresivně smýšlejících Číňanů, byli schopni přesvědčit vietnamské komunisty o

správnosti politického řešení konfliktu před vojenským. Díky tomu se postupně podařilo dosáhnout stažení amerických vojsk z Vietnamu, což fakticky vedlo později ke konečnému vítězství komunistů ve Vietnamu.

Mým druhým cílem této práce bylo analyzovat stěžejní události a faktory, které měly vliv na míru sovětské angažovanosti ve Vietnamu, a to jak v rámci Vietnamské demokratické republiky, tak i mezinárodně, zejména ve spojitosti se západními mocnostmi a Čínou. Ve spojitosti s rozhodnutími vietnamského komunistického vedení neměly jejich kroky zásadní vliv na změnu přístupu Sovětů vůči VDR. Výjimku tvoří pouze události počátkem šedesátých let a agresivní přístup vietnamských komunistů vůči řešení konfliktu. Jejich radikální postoj téměř znamenal přerušování podpory vzhledem k obavě Sovětského svazu ze zhoršení vztahů se Spojenými státy americkými a možnosti propuknutí globálního konfliktu.

Katalyzátorem, který určoval míru sovětského angažmá ve Vietnamu, byly vztahy se Západem a Čínskou lidovou republikou. Co se týče vztahů se Západem a později spíše se Spojenými státy, měly jejich vztahy negativní dopad na míru sovětské podpory. To bylo dáno zejména neustálou snahou Sovětského svazu nadále nezhoršovat vztahy se Západem a za každou cenu se vyvarovat globálnímu konfliktu, který by mohl znamenat i použití nukleárních zbraní. Obecně lze říci, že sovětská podpora během mnou sledovaného byla omezena do té míry, kdy přímo neohrožovala napjaté vztahy se Západem.

Naopak v souvislosti s Čínskou lidovou republikou jsme mohli sledovat opačný trend. Díky vítězství komunistů v Číně v roce 1949 si Sovětský svaz uvědomil možnosti rozšíření komunismu v Asii a na základě doporučení ČLR oficiálně uznal VDR. Později v souvislosti se sovětsko-čínskou roztržkou, kdy soupeřil Sovětský svaz s Čínou také o vliv ve Vietnamu, dosahovala díky této skutečnosti jak ekonomická, tak materiální podpora svého maxima. Roztržka se projevila i v závěru druhého konfliktu, kdy se Sovětský svaz snažil přesvědčit vietnamské komunisty o politickém řešení situace, na úkor čínského agresivního postoje.

Čímž docházím i k potvrzení své teze, že sovětská angažovanost ve Vietnamu nevycházela z jednotného rozhodnutí sovětského politbyra, naopak vyplývala z jednotlivých událostí mezi léty 1945 až 1975. Vzhledem k tomu, že se Vietnam nacházel v periférii sovětských zájmů, nebyla vůči němu zvolena jedna konkrétní politická linie, které by se Sověti po celou dobu drželi. Podpora Vietnamské demokratické republiky byla přímo závislá na aktuálních potřebách Sovětského svazu ohledně vztahů se západními mocnostmi a Čínskou lidovou republikou.

Summary

Communism came to Vietnam mainly through the revolutionary Ho Chi Minh, who founded the first vietnamese communist party. Vietminh, which also founded Ho Chi Minh, successfully fought the French colonialists. The Democratic Republic of Vietnam was officially established in September 1945. In the second half of the 1940s Soviet support was minimal, officially the USSR had not recognized the DRV until January 30, 1950. This was mainly due to the communist coup in China in October 1949.

At the beginning of the 1950s, the Soviet Union did not pay much attention to Vietnam. The USSR gave mostly to the DRV just a moral support in their struggle against French colonialists and left material support to China. After the death of Stalin, the Soviet Union began to engage diplomatically in the First Indochina War as it sought to organize a peace conference. In the summer of 1954, the Geneva Conference was signed, which ended the First Indochina War and divided Vietnam along the seventeenth parallel to the northern and the southern part. Even during the Geneva Conference, the Soviet Union defacto acted on behalf of Vietnamese communists, and Moscow's greater interest in Vietnam was also reflected right after the conference. The Soviet Union, through its economic support, helped to reconstruct the DRV after the war and helped to build many new projects.

However, the USSR has failed to ensure that free elections in Vietnam are held in 1956 to unite the country. The Vietnamese communists, who were disappointed with the approach of the Soviet Union, decided to pursue their own aggressive policies. A new course of Vietnamese communists culminated in the establishment of the National Liberation Front on December 20, 1960. The armed component of the National Front - Vietcong carried out a subversive activity in South Vietnam against the Ngo Dinh Diem regime, which led to an escalation of tension. The Soviet Union did not agree with the aggressive policies of the Vietnamese communists and in the early 60s there was a significant cooling of mutual relations. The USSR was particularly concerned about the United States' reaction and the threat of a global conflict.

The major turnaround occurs after the overthrow of Nikita Khrushchev in 1964. The new Soviet leadership was more willing to support Vietnamese communists. On

the Soviet support during the 1960s had a major influence China. The Soviet Union fought against China for influence in Vietnam and tried to overcome its communist opponent. Poor relations with China had a negative effect on the Soviet attempt to hold a peace conference. China, which had an aggressive approach, tried to influence Vietnamese communists and block the talks. The USSR increased its support, especially arm supplies, and China was no longer able to respond. After the Soviets succeeded in gaining greater influence within the Vietnamese communists, the peace negotiations were gradually launched to end the Second Indochina War. Officially, the Second Indochina War ended with the Paris Peace Accords on January 27, 1973. Two years later on the 2nd of July communists finally won and the Socialist Republic of Vietnam came into being.

Použitá literatura:

Knihy:

ANG, Cheng Guan. *The Vietnam War from the Other Side: The Vietnamese Communists' Perspective*, (Londýn: New York, 2002), s. 208.

ANG, Cheng Guan. *Vietnamese Communists' Relations with China and the Second Indochina Conflict 1956–1962*, (Jefferson: McFarland, 1997), s. 331.

ASSELIN, Pierre. *Hanoi's Road to the Vietnam War, 1954-1965*, (Stanford: University of California Press, 2015), s. 352.

DOMMEN, Arthur J. *The Indochinese experience of the French and the Americans: nationalism and communism in Cambodia, Laos, and Vietnam* (Bloomington: Indiana University Press, 2001), s. 1192.

DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991* (Praha: Karolinum, 2004), s. 608.

GAIDUK, Ilya V. *Confronting Vietnam: Soviet policy toward the Indochina Conflict, 1954-1963* (Stanford: Stanford University Press, 2003), s. 296.

GAIDUK, Ilya V. *Divided together: the United States and the Soviet Union in the United Nations, 1945-1965* (Washington, D.C: Stanford University Press, 2012), s. 328.

GAIDUK, Ilya V. *The Soviet Union and the Vietnam War*, (Chicago: I. R. Dee, 1996), s. 320.

HERSHBERG, James G. *The Cold War in Asia*, (Collingdale: Diane Publishing, 1996), s. 294.

KARNOW, Stanley. *Vietnam, a history* (New York: New York Penguin Books, 1997), s. 784.

LEFFLER, Melvyn P. *For the soul of mankind the United States, the Soviet Union, and the Cold War* (New York: Hill and Wang, 2007), s. 608.

LIEN, Nguyen Hang T. *Hanoi's War, An International History of the War for Peace in Vietnam*, (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2012), s. 464.

LÜTHI, Lorenzo M. *The Sino-Soviet Split, Cold War in the Communist World*, (New Jersey: Princeton University Press, 2008), s. 400.

OLSEN, Mari. *Soviet-Vietnam relations and the role of China, 1949–64: changing alliances* (Londýn: Routledge, 2006), s. 224.

PORTER, Bruce D. *The USSR in third world conflicts, Soviet Arms and Diplomacy in Local Wars 1945–1980*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), s. 260.

RADCHENKO, Sergey. *Two Suns in The Heavens, The Sino-Soviet Struggle for Supremacy, 1962-1967* (Stanford: Stanford University Press, 2009), s. 288.

RUANE, Kevin. *War and revolution in Vietnam, 1930-75* (Londýn: UCL, 1998), s. 148.

YOUNG, Marilyn. *The Vietnam Wars : 1945–1990* (Durham: Harper Perennial, 1991), s. 448.

ZHAI, Quiang. *China and the Vietnam Wars, 1950–1975* (Chapel Hill: University of North California Press, 2000), s. 320.

Odborné články:

BIRGERSON, Susanne. „The Evolution of Soviet Foreign Policy in Southeast Asia: Implications for Russian Foreign Policy“, *Asian Affairs* 23, č. 4 (1997): s. 212–234.

HOAN, Buu. „Soviet Economic Aid to Vietnam“, *Contemporary Southeast Asia* 12, č. 4 (1991): s. 360–376.

HORN, Robert C. „Vietnam and Sino-Soviet Relations: What Price Rapprochement?“, *Asian Survey* 27, č. 7 (1987): s. 729–747.

KELEMEN, Paul. „Soviet Strategy in Southeast Asia: The Vietnam Factor“, *Asian Survey* 24, č. 3 (1984), s. 335–348.

LATHROP, Richard G. „Soviet Foreign Policy“, *Teaching Political Science* 9, č. 1 (1981): s. 43–56.

MACKINTOSH, Malcolm. „Soviet Foreign Policy“, *The World Today* 17, č. 24 (1968): s. 145–150.

MCLANE, Charles B. „The Russians and Vietnam: Strategies of Indirection“, *International Journal* 24, č. 1 (1968/1969): s. 47–64.

MEDIANSKY, F. A. „Soviet Strategic Interests In Southeast Asia“, *Southeast Asian Affairs* 24, č. 3 (1984): s. 33–47.

NAVROZOV P., PLOTNIKOV E., VALE M. „Soviet-Vietnamese Friendship-a Factor of Peace and Construction“, *Soviet and Eastern European Foreign Trade* 21, č. 3, (1985): s. 204–221.

PARKER, Charles F. „Vietnam and Soviet Asian Strategy“, *Asian Affairs* 4, č. 2 (1976): s. 94–116.

PRYBYLA, Jan S. „Soviet and Chinese Economic Competition within the Communist World“, *Soviet Studies* 15, č. 4 (1964): s. 464–473.

PRYBYLA, Jan S. "Soviet and Chinese Economic Aid to North Vietnam", *The China Quarterly*, č. 27 (1966): s. 84–100.

Internetové zdroje:

„The Geneva Conference, May-July, 1954“, The Pentagon Papers,
<https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/pentagon/pent7.htm> (staženo 27. 4. 2017).